

Türkiye'nin Maarif Dâvası. Nurettin Topçu. Dergâh Yayınları, 2020, 212 s. ISBN: 9789759955571

MERVE NUR BOLAT

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Lisans Öğrencisi.
Ankara, Türkiye
Social Sciences University of Ankara,
Faculty of Islamic Sciences, Undergraduate.
Ankara, Turkey

Tür: Kitap Değerlendirmesi

ORCID 0000-0002-4710-7265

mervenur.bolat@student.asbu.edu.tr

Geliş Tarihi: 1 Kasım 2021 | **Yayın Tarihi:** 21 Aralık 2021

Atıf/Citation: Bolat, M. N. (2021). "Türkiye'nin Maarif Dâvası. Nurettin Topçu. Dergâh Yayınları, 2020, 212 s. ISBN:9789759955571." *Genç Atebe Dergisi* 2, 54-60

Özet

Bu kitapta genel olarak Türkiye'nin eğitim sistemi, özel olarak da Türkiye'nin eğitim ile ilgili temel sorunları ele alınmıştır. Bu sorunlar ile nasıl mücadele edileceği anlatılmıştır. Yazar bu sorunlara çeşitli sistem ve program önerileri sunmaktadır. Yazar, eğitim sisteminin nasıl olması gerektiğini detaylarıyla açıklamıştır. Eğitim sisteminde olması gereken dört unsuru zikretmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Okul, Öğretmen, Millî Benlik, Türkiye.

Abstract

In this book, Turkey's education system in general and Turkey's main educational problems in particular are discussed. It explains how to deal with these problems. The author offers various system and program suggestions to these problems. The author explained in detail how the education system should be. The education system to be given in schools is explained in detail. He mentioned four elements that should be in the education system.

Keywords: Education, School, Teacher, National Identity, Turkey.

Nurettin Topçu, 7 Kasım 1909'da İstanbul Süleymaniye'de doğdu. Baba tarafından Erzurumludur. Nurettin Topçu altı yaşında Bezmiâlem Valide Sultan Mektebi'nin ana kısmına yazıldı. Burayı bitirdikten sonra Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi'ne verildi ve mektebi birincilikle bitirdi (1922). Ortaöğrenimine Vefa İdadisi'nde devam etti. İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefeye meyletti ve 1928'de bu okuldan mezun oldu. Aynı yıl Avrupa'da öğrenim görmek amacıyla girdiği imtihanı kazanarak Fransa'ya gitti. İki yıl sonra Strasburg Üniversitesi'ne geçerek felsefe öğrenimi gördü, ahlâk kurlarını tamamladı, sanat tarihi lisansı yaptı. 1930-1933 yıllarında aldığı sertifikalar; lisans diplomasında rûhiyat ve bedîiyat, umumi felsefe ve mantık, muasır sanat tarihi, içtimaiyat ve ahlâk, ilkçağ sanat ve arkeolojisi şeklinde belirtilmiştir. M. Blondel üzerinden başlayan mistik ilgileri Massignon etkisiyle İslâm tasavvufuna, özellikle vahdet-i vücûd felsefesine doğru gelişti. Strasburg'da ahlâk felsefesiyle ilgili hazırladığı *Conformisme et révolte* başlıklı tezini Sorbonne'a giderek savundu ve üstün başarı kazandı (2 Temmuz 1934). Avrupa'ya tahsile giden Türkler arasında ahlâk üzerinde çalışan ilk öğrenci ve Sorbonne'da felsefe doktorası veren ilk Türk Nurettin Topçu'dur. O, tezini bitirdikten sonra Fransa'da kalması yönündeki teklifleri kabul etmeyip 1934 yazında Türkiye'ye döndü ve Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmenini olarak göreve başladı. İzmir'de bulunduğu yıllarda *Hareket Dergisi*'ni yayımlamaya başladı (Şubat 1939).

Topçu, İstanbul Erkek Lisesi'nden hocası Celâl Hoca'dan (Ökten) İslâmî ilimler ve felsefe alanında önemli ölçüde yararlandı. Fikrî ve siyasî faaliyetlerini Türk Kültür Ocağı ve Milliyetçiler Derneği'nde sürdürdü. Millî Türk Talebe Birliği, Aydınlar Ocağı ve Türkiye Millî Kültür Vakfı'nın bazı faaliyetlerine katıldı, seminer ve konferanslar verdi. 20 Kasım 1974'te yaş haddinden emekli oldu. Kısa süren bir hastalıktan sonra 10 Temmuz 1975'te vefat etti. Ertesi gün Fâtih Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Topkapı Kozlu Kabristanı'na defnedildi.

Nurettin Topçu; felsefe, sosyoloji ve psikoloji eğitimleri almış, millî bir mefkûre oluşturmak için çabalamış; yazar, akademisyen ve düşünce adamıdır. Topçu'nun ele alacağımız *Türkiye'nin Maarif Dâvası* adlı eseri, 1939-1973 yılları arasında Türkiye'nin Maarif meselelerini çok yönlü ele alarak çeşitli dergilerde yazmış olduğu makaleler ve vermiş olduğu konferanslardan oluşmaktadır. *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, başta Prof. Dr. İsmail Kara olmak üzere öğrencileri tarafından derlenerek meydana getirilmiştir.

Kitap 206 sayfaya ek olarak 6 sayfa yayınevini sunuş bölümüyle birlikte toplam 212 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın ilk baskısı 1960 yılında basılmış olup 38. baskısı, Mart 2020 yılında Dergâh Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Kitapta sunuş bölümünün ardından ön söz gelmektedir.

Ön söz olarak alınan yazısında Topçu, milletimizin son üç asırdan beri geçirdiği bunalımın nedeninin kültür ve maarif sahasında aranması gerektiğine dikkat çekerek ilmin bizim hayatî menfaatlerimiz için bir araç olarak istismar edildiğine vurgu yapmıştır. Asrın başından bu yana her sahada olduğu gibi maarifte de Batı taklitçiliğinin sancısını çekmekte olduğumuza ve bu taklit cereyanının olanca hızıyla yol aldığına işaret etmiştir. En dikkat çeken pasaj ise ön sözün sonunda yer alan şu cümledir:

Müslüman Türkün mektebi, maarif, metafizik ve ahlâk prensiplerini Kur'an'dan alarak Anadolu insanının ruh yapısına serpen ve orada besleyen, insanlığın üç bin yıllık kültür ağacının asrımızdaki yemişlerinin toplayacak evrensel bir ruh ve ahlâk cihazı olacaktır.¹

¹ Nurettin Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası* (İstanbul: Dergâh yayınları, 2020), 15.

Ön sözün ardından kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölümler üçer, üçüncü bölüm ise on dört yazıdan meydana gelmektedir.

Birinci bölümde; “Beklenen Gençlik” (1939), “Millet Maarifi” (1970) ve “Türk Maarifi” (1973) olmak üzere üç başlık vardır. Topçu “Beklenen Gençlik”te gençliği geleceğin tohumu olarak nitelendirmektedir. Tarihi süreç içerisinde dünyanın en heybetli gençliğini çıkardığımızı ama o muhteşem gençliğin zamanla kaybolduğunu zikretmektedir. Topçu, bu durumun sebeplerini; ahlâk yerine siyasetin tercih edilmesi, yeni fikirlerin yerini batı taklitçiliğinin alması, gençliğin aşağılık karmaşasına girmesi, çaba sarf edilmeden kurtarıcı beklenmesi, kadercilik ve sınırsız özgürlük arayışı olarak görmektedir. O, bu sorunlara yönelik çözümü yazının sonundaki satırlarında dile getirmiştir: “Bu iş maarif işidir ve bir neslin kurtuluşunu ancak maarifin yükselmesinde aramak lâzımdır.”²

Nurettin Topçu, “Millet Maarifi” yazısında milletin ruhunu oluşturanın maarif olduğuna işaret etmektedir. Fakat maarifimizin Fransız, Alman, İngiliz kültür ve maarifine sığındıktan sonra Amerikan maarifine teslim olduğunu ifade etmiştir. Teknik ve ticaret üstüne kurulu bu maarifin milletimizle örtüşmediğini ve maneviyatımızı bu sistemle kaybettiğimizi ifade etmiştir. Topçu’ya göre bu durumdan kurtulmanın yolu şudur: “Kendimiz için yepyeni bir maarif sistemi kurarak işe başlamak zorundayız. Bu maarif, ilkokulundan üniversitesine kadar bütün basamaklarında bin yıllık millet iradesiyle bin dört yüz yıllık millet karakteri yaşatılırsa bizim olacaktır.”³ Dolayısıyla Topçu, yeni bir maarif sistemi kurulmasını ve bu sistemin bütün eğitim sistemini kapsayacak şekilde düzenlenmesini istemektedir. Topçu, kendi millî kültürümüz ile inşa edilecek bu sistem ile tekrardan refaha ve millî benliğimize döneceğimize inanmaktadır.

İkinci bölüme baktığımızda, bu bölümün ilk kısmı olan “Mektep” yazısında Topçu, mektebin öğrenme yeri olduğunu söylemiş ve mektebin ne olduğu, hangi anlama geldiği ve nasıl olması gerektiği üzerinde açıklamalarda bulunur. “Muallim” adlı kısımda ise Topçu; muallimi bilen, öğreten, irşat eden, yol gösteren, terbiye eden, veli, mürebbi ve emin niteliklerine sahip olması gerektiğini beyan eder. Muallim hakkında şu sözleri dile getirir: “Muallim sadece bir memur değildir, belki genç ruhları kendilerine mahsus manadan bir örs üzerinde döverek işleyen bir demircidir.”⁴

Gördüğümüz üzere Topçu, öğretmene özel bir önem atfetmekle kalmamış olup onun üzerine büyük bir vazife de yüklemiştir. Zira Topçu’ya göre saadette fazileti, ilimle politikayı, şeniyetle ideali muallim ayırmaktadır. Topçu’ya göre öğretmen pek çok mesuliyeti bulunmaktadır. Toplumda her bireyin şahsî tarihinde öğretmenin izlerine rastlanmaktadır. Çünkü Topçu’ya göre medeniyetler öğretmenle kuruldu. Çünkü dönemlerin idealizmine hayat veren öğretmenlerdi. Nurettin Topçu kitabın ilerleyen sayfalarında öğretmenin görev ve sorumluluklarını sıralamakta ve onu toplumdaki davranışların sorumlusu olarak görmektedir. Burada en dikkat çekici ifadelerden birisi de budur. Zira toplumun yapmış olduğu fiillerden öğretmenin sorumlu tutulması öğretmen için ağır bir yükümlülüktür.

² Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 29.

³ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 37.

⁴ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 68.

Kitabın üçüncü kısmı on dört bölümden meydana gelmekte olup en uzun kısımlar buradadır. Burada eğitimin kademelerinin nasıl olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bununla beraber din ve ahlak eğitimine de değinilmiştir. Bölümün ilk kısmını oluşturan yazı “Maarif Davamız”dır. Burada Topçu; gençlerin ideallerinin, inançlarının, ıstırapının olmadığı; gülmek eğlenmek için yaşadıklarını ifade etmektedir. Diğer kısımlarda ilköğretim, ilkokullarda ahlak eğitimi, ortaöğretim, lise dersleri, liselerde din dersleri, okullarımızda din ve ahlâk eğitimi, üniversite, üniversite olayları, millî eğitim ve muhtar üniversite, din eğitimi, ahlak terbiyesi, okulda ahlâk gibi başlıkları ele almıştır. Bu bölümün ve kitabın son yazısı ise “Kıymetli Gençler” başlıklı, İstanbul Erkek Lisesi’nde görev yaparken 1960-1961 öğrenci yıllığına yazdığı yazıdır. Topçu bu yazıda talebelerine nasihatlerde bulunmuş ve tüm gençliğe mesuliyeti yüklemiştir: “Bugüne kadar vazifeyi yapan ben, yarınının mürşitleri siz olacaksınız.”⁵

Kitabın oluşturulma amacına baktığımızda ise şunları görmekteyiz: Pek çok eğitim sorununa değinilmiştir. Eğitim konusunda ülkemizin hangi seviyede olduğu, hangi seviyede olması gerektiği gerçekçi bir şekilde ele alınmıştır. Bununla beraber bizim ülkemizle tabana taban zıt inanışlar ve zıt toplum yapısına sahip olan ülkeleri taklit ederek yalnızca kendimizi ortada bir yerde hatta gerilemeye daha yakın bir konumda bıraktığımız ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Topçu’ya göre, bizim Batı’dan almamız gereken pek çok şey olabilir ancak bunları kültür ve din süzgecinden geçirmediğimiz için faydalı olması gereken bilgilerin bize kat be kat zararı dokunabilir. Aslında Topçu, Türk millî eğitimini eleştirel bir bakış açısıyla ele almıştır diyebiliriz. İsteddiği maarif ise, tamamen millî ve öz benliğine kavuşmuş bir maariftir. Bu noktada kitap, millî maarif için rehberlik görevi üstlenmektedir.

Topçu, 1940-1960 Türkiye’indeki eğitim sisteminin sorunlarını ele almış ve buna karşı nasıl mücadele edileceğini açıklamıştır: Belli bir metodoloji ve programla, düzenleme yapılarak, ancak ve ancak muasır medeniyetler seviyesine ulaşılabilirliğini ifade etmiştir. Eser, eğitim politikasına karşı bir manifestodur. Tenkit ile gelişim olacağını öne sürmekte ve bunu toplumsal bir mesele olarak görmektedir. O, her şeyden önce eğitimin millî olması gerektiğini söylemiş ve Batı taklitçiliği, maddeciliği merkeze alan eğitim sistemi ve toplumsal ahlâkın çökertilmesi ile millî bir şuurdan ziyade daha çok özentî ve içi boşaltılmış bir zihin gelişeceğini ifade etmiştir.

Nurettin Topçu’nun eğitim sistemimize dair derin bir bakış açısı sunduğu eser, üzerinde çokça düşünülecek fikirler barındırmaktadır. Kanaatimizce Topçu’nun eğitime karşı çok yönlü bir bakış açısı kazanmasına sebep olan etkenlerden biri de hiç şüphesiz gençliği döneminde yurt dışı eğitimi alıp Avrupa kültürünü, Batı’nın eğitim anlayışını görmesiyle beraber bir Batı tecrübesi kazanmasıdır. Buradan şunu anlıyoruz: Topçu, Avrupa’dan Türkiye’ye gelmesiyle beraber hem geleneksel değerleri hem de Batılı değerleri tanıma fırsatı yakalayan bir muallim, fikir adamıdır. Bu bakış açısı ile Türk toplumunun geçirdiği bütün niteliksel değişimleri gözlemlene fırsatı bulmuştur. Bu noktada yazıları, bizim için Türkiye’nin maarifine ışık tutan yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Ancak burada Topçu, Türkiye’nin maarifini; parça parça değil, sistemli bir bütün olarak ele alarak bir sistem oluşturmaya çalışmıştır.

⁵ Topçu, *Türkiye’nin Maarif Dâvası*, 212.

Nurettin Topçu, eğitim sorunlarını “millî mektep” kavramı çerçevesinde ele almaktadır. Topçu, her milletin kendine özel mektebinin olması gerektiğini söylemektedir. Millî mektebin her şeyiyle kendini diğer milletlerden ayırması gerektiğini; vaktiyle, medresenin millî mektep durumunda iken, milletin ruhu ve içtimai inkişafını takip edemediğini ve cihanın fikir irfan hayatıyla bağlarını çoktan kopardığını ifade etmiştir. Topçu'ya göre, bunun en önemli sebebi Batı'da devam eden insan düşüncesinin tekâmülünün seyrinin bizde devam ettirilememiş olmasıdır. Eğitim sorununu “millî mektep” kavramı bağlamında ele alan Topçu'ya göre bu sorunun çözümü, millî mektebin hayata geçirebilmesindedir. Millî mektep modelini savunan Topçu; okulu, öğretileceklerin içeriğinden binaların şekillerine kadar milletin karakteristik özelliklerini yansıtan bir değişim ve dönüşüm merkezi olarak görmektedir.

Hakikat şu ki, millet bünyesinde inkılaplar mektepte başlar ve her milletin kendine özel olan mektebi vardır. Millî mektep, zihniyet ve örflerde, metotları ve müfredatıyla, terbiye prensipleri ve psikolojik temellerde, hatta binasının yapı tarzıyla kendini başka milletlerinkinden ayırır.⁶

Bu anlamda Topçu, yabancı okullara karşı çıkararak okulun mutlaka millî kimlikte olması gerektiğini savunur. Hatta o, millî maarifimizin bocaladığını ve bu facianın Galatasaray Lisesi'nin açılmasıyla başladığını ifade eder. Kendi maarifimizi bırakarak Batı'nın maarifine esir olduğumuzu ifade eden Topçu, artık bir kalkınma yapıp millî maarifimize dönmemizi, bunu da millî bir mekteple başarabileceğimizi vurgular. Ona göre okul, bireylerin kendi milletinin kültür ve tarih bilincini aklın ve düşüncenin rehberliğinde keşfetmesini sağlayan ve onu yeni bilgilerle donatan bir ocaktır. Öyle ki bu ocak, büyük değişim ve dönüşümlerin dayanak noktası olmalıdır. Millî mektep hayata geçirildiği takdirde eğitim sorunu çözülecek ve mektep millî benliğine kavuşturulmuş olacaktır. Zira bir milleti millet yapan o milletin kendine has kültürü, eğitimidir denilebilir. Ancak Topçu, “Millî bir maarifimiz var” demenin zor olduğunu ifade eder.

Topçu, “Millî mektebi kurmanın mevsimi gelmiş olmalıdır.”⁷ diyerek millî mektebin kurulmak istendiğine işaret etmiştir. Şimdi millî mektebimizi yapmak isterken, onun hangi unsurlardan meydana geldiği üzerinde düşündüğümüzde Nurettin Topçu, “millet mektebi” çerçevesinde önerdiği eğitim sistemimizin oluşması için gerekli dört temel unsur zikreder. Bu dört unsur şunlardır: “Ders”, “talebe (öğrenci)”, “muallim” ve dar manada öğretim yeri olan “mektep”.

Bu dört unsur, mektep denen içtimai müessesenin dört duvarı gibidir. Bu dört duvarın hepsinin de sağlam oluşu ile mektep ve maarif ayakta durur. Kanaatimizce tam da bu noktada Topçu, isabetli tespitte bulunmuştur, çünkü bir eğitim kurumunun olmazsa olmazı olan bu dört unsurdan bir tanesi dahi eksik olsa maarif kendini ayakta tutmakta zorlanacak, belki de sağlam bir temele oturmadan yıkılmaya yüz tutacaktır. Bu hususu bir örnek ile şöyle vurgulayabiliriz: Eğitim sisteminin dört unsurundan biri olan “muallim” olmaz ise bu sistemden bahsetmemiz mümkün olmayacaktır. Zira medeniyetler muallimler ile kurulmuştur.⁸ Bu bağlamda devrin idealizmini yaşatan, muallimdir.

⁶ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 14.

⁷ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 112.

⁸ İslam'da ilk muallim Peygamber Efendimiz (s.a.s) idi.

Topçu'nun dediği gibi eğitimin amacı fabrikaya eleman yetiştirmek değildir. Ona göre “Ders, öğretmen, öğrenci millî mektebin duvarlarıdır.”⁹ Bu nedenle bu dört unsurun her biri eğitimin çözümü için ehemmiyet taşımaktadır. Topçu'ya göre; dersi, ezbercilik ve nakilcilikten ibaret olan; muallimi her meslekten alınan; talebesi hayatın her sahasına benliğini dağıtmış bir mektep ve şehirlerinde kendi çocuklarına mahsus bir hayat sahası ayırmamış bir cemiyet içinde, henüz mektebinin çehresi bile çizilmemiş olunca, orada gerçekten bir millet mektebinin vücut bulması mümkün değildir.

Sonuç

Nurettin Topçu; felsefe, sosyoloji ve psikoloji eğitimi almış, millî bir mefkûre oluşturmak amacıyla çaba sarf etmiş yazar ve çağdaş mütefekkirlerimizden biridir. Bugün hâlâ bize yön veren fikirlerine bakıldığında onun hem kendi devrine hem de kendinden sonraki devre seslenebilecek nitelikte evrensel bir bakış açısıyla maarif meselesine temas ettiği görülmektedir. Düşünce hayatında eğitime ve eğitim meselelerine özellikle yer veren Topçu, memleketin eğitim meselelerini çözmeye dönük çeşitli önerilerde bulunmuştur. Topçu, önerilerde bulunurken Avrupa'da aldığı eğitim ile Türkiye'ye döndükten sonra millî bir maarif sistemi oluşturmuştur. Topçu'nun eğitimle alakalı görüşleri İsmail Kara ve Ezel Erverdi editörlüğünde “Türkiye'nin Maarif Dâvası” adlı kitapta toplanmıştır. Bu kitapta Topçu'nun eğitim hakkında yazdığı makaleler ve vermiş olduğu konferanslar yer almaktadır. Eğitim meselesini ilkökul, lise ve üniversite gibi kademelere ayırarak ele alan Topçu, her dönem için okutulacak dersler ve uygulanacak eğitim faaliyetleri için farklı öneriler geliştirmiştir. Onun eğitime karşı anlam ve bakış açısını ele aldığımızda diğer aydınlardan farklı bir eğitim anlayışına sahip olduğunu görebiliriz. Topçu'ya göre milletin ruhunu oluşturan maariftir. Maarif hangi yönde ilerlerse milletin ruhu da o yönü takip eder. Dolayısıyla maarifin millî olması gerektiğine vurgu yapan Topçu, Türkiye'de maarifin millî olmaması, Batı taklitçiliğinin yapılması, eğitimde yaşanan bozulmalar, yabancı okulların millî maarife balta vurması gibi hususlara dikkat çekmektedir. Bu çerçevede o, Türkiye'nin maarifinin kendi benliğine kavuşturulmasını “millî mektep” kavramı çerçevesinde ele almıştır. Millî mektep kavramının hayata geçirebilmesi için dört temel unsur olduğunu ifade etmiştir. Topçu'ya göre bu dört unsur; ders, talebe, muallim ve mekteptir. Ona göre ders, hakikatlerin araştırılmasıdır. Öte yandan ikinci unsur talebeye geldiğimizde Topçu, talebeye oldukça büyük bir önem atfeder. Öyle ki Topçu, talebenin hayat adamı olmadığını, talebenin kendine ait olan ruhî teşekkürünün dışında başka işlere harcayacak vaktinin ve enerjisinin olmadığını vurgular. Talebenin her anının kıymetli olduğunu ve enerjisini başka işlerle meşgul etmemesini tavsiye eder. Üçüncü unsur muallime geldiğimizde ise muallimi millî varlığın adeta temel direği olarak gören Topçu, öğretmenin sorumluluğunun çok büyük olduğunu ifade eder. Bu ağır sorumluluğu kendi sözleriyle şöyle ifade eder:

Muallimin mesuliyetleri çoktur ve cemiyet hayatının her sahasına uzanmaktadır. Bir memlekette ticaret ve alışveriş tarzı bozursa bundan muallim mesuldür. Siyaset, millî tarihinin çizdiği yoldan ayrılmış, milletin tarihi karakterini kaybetmişse bundan mesul olan yine muallimdir. Gençlik avare ve davasız, aileler otoritesizse bundan da muallim mesul

⁹ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 112.

olacaktır. Memurlar rüşvetçi, mesul makamlar iltimasçı iseler muallimin utanması icap eder. Din hayatı bir riya veya taklit merasimi haline gelerek vicdanlar sahipsiz ve sultansız kalmışsa bunun da mesûlü muallimlerdir.¹⁰

Buradan hareketle diyebiliriz ki Topçu, toplumdaki bozulmaların sorumlusu olarak muallimi hedef gösterir. Bunun sebebini ise her insanın mutlaka bir muallimin tedrisinden geçmiş olmasına bağlar. Dördüncü unsur olan mektep yani okul, Topçu'ya göre öğrenme yeridir. Öğrenmeyi bir nevi "çıraklık" olarak görür. Mektep adeta bir "atölye" ve öğretmen ise bu atölyedeki "usta" rolündedir. Öğrenci bir çırağın ustasından bir işi yapmayı öğrenmesine benzer biçimde öğretmeninden hakikati öğrenir. Buradaki usta-çırak ilişkisini daha belirgin biçimde şöyle ifade eder: "Öğrenme, her şeyden evvel bir çıraklıktır. Mektep çıraklık yeridir, diyebiliriz ki bir tezgâhtır. O tezgâhta usta yapar, çıraklar tekrarlar. Usta verir, çırak alır. Alınmamış, benimsenmemiş, benliğe mal edilmemiş bir ders, iyi bir ders sayılmaz"¹¹ İşte Topçu'ya göre bu dört unsur ile millî mektep kavramı hedeflerine ulaşarak Türkiye'nin maarifi kendi öz benliğine kavuşturulacaktır. Son olarak Topçu, bizi biz yapan, kendi ruhumuza kavuşturan, her hareketimizin ahlâki değeri olduğunu tanıtan, hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştiren ve her şeyden önemlisi, vicdanlarımıza her an Allah'ın huzurunda yaşamayı öğreten mekteplerimizin olmasını arzu etmektedir.

Türkiye'nin Maarif Dâvası, gerek eğitim sorunlarına eleştirel bir bakış açısıyla ele alınması yönüyle gerekse bu sistemde yapılan yanlışların zikredilmiş olması yönüyle okuyucuda farkındalık oluşturarak eğitime karşı ufuk açıcı bir bakış açısı kazanmamıza neden olmuştur. Topçu'nun da bahsettiği gibi kendi millî eğitimimize yönelmemiz, kendi ruhumuza kavuşabilmemiz demektir. Kanaatimizce eğitim, Batı taklitçiliğinden ve Batılı maariflerden kurtulup millî benliğine döndüğü/döndürüldüğü zaman bir neslin kurtuluşu gerçekleşmiş olacaktır. Bu eser, bize eğitimin ne derece önemli olduğunu, ülkemizin kurtuluşunun kalemlerimize bağlı olduğunu, bu kurtuluşa ise ancak millî benliğimizi, ahlakımızı, dinimizi muhafaza ederek ulaşabileceğimizi fark etmemize neden olmuştur. Nitekim Topçu'nun eğitim hakkındaki görüşlerine katılarak eğitimin millî maarif düzeyine yükselmesinin ancak kendi öz benliğimize dönme yoluyla olacağı kanaatindeyiz.

¹⁰ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 74.

¹¹ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası*, 52.